[א]מסותא דהוו מנצו עלה בי תרי האי אמר דידי הוא והאי אמר דידי הוא קם חד מינייהו אקדשה פרשי מינה רב חנניה ורב אושעיא וכולהו רבנן וא"ל רב אושעיא לרבה כי אזלת קמיה דרב חסדא לכפרי בעי מיניה כי אתא לסורא א"ל רב המנונא מתני' היא [ג]ספק בכורות אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה בין טהורים בין טמאים המוציא מחבירו עליו הראיה ותני עלה אסורים בגיזה ובעבודה והא הכא דאמר תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו דקתני המע"ה וכי לא תקפו אסורין בגיזה ובעבודה אמר ליה רבה קדושת בכור קאמרת לעולם אימא לך תקפו כהן מוציאין אותו מידו ואפילו הכי אסורים בגיזה ובעבודה דקדושה הבאה מאליה שאני אמר ליה רב חנניה לרבה תניא דמסייע לך הספיקות נכנסין לדיר להתעשר ואי ס"ד תקפו כהן אין מוציאין אותו מידו אמאי נכנסין לדיר נמצא זה פוטר ממונו בממונו של כהן אמר ליה אביי אי משום הא לא תסייעיה למר הכא במאי עסקינן כגון דלית ליה אלא תשעה והוא דמה נפשך אי בר חיובא הוא שפיר קא מעשר אי לאו בר חיובא הוא תשעה לאו בר עשורי נינהו הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי דספיקא לאו בר עשורי היא דתנן קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין ואי ס"ד ספיקא בעי עשורי לעשר ממה נפשך דאי בר חיובא הוא שפיר מעשר ואי לאו בר חיובא הוא נפטר במנין הראוי דאמר (א) רבא מנין הראוי פוטר

אלא

מסותא. מרמז: **פרשי מינה.** מלרחוץ בה: **ואמר ליה רב אושעיא לרבה** גרסינן: **לכפרי.** שם מקום: **כי אתא לסורא.** כשהיה עובר דרך סורא לילך לכפרי: **ספק בכורות.** כגון בהמה שילדה ואין ידוע אם בכרה כבר אם לא: **אחד בכור אדם.** כגון שהפילה אמו לפניו ספק דבר הפוטר בבכורה ספק רוח הפילה והבא אחריו בכור: **בין טמאין.** כגון פטר חמור: **המוציא מחבירו כו'.** קס"ד אם ביד ישראל הן הוי כהן מוציא מחבירו עליו הראיה ואם תקפה כהן ושתיק ישראל והדר לווח הוי ישראל מוציא מחבירו: **אסורין בגיזה ועבודה.** מספק שמא קדשים הם: **דקתני המוציא.** משמע בין כהן בין ישראל: **וכי לא תקפו.** אמור כח הקדש לאוסרן בגיזה ועבודה ש"מ דאת"ל תקפו אין מוציאין אותו מידו הקדישה מקודשת: **לעולם אימא לך.** גבי בכור דאפי' תקפו כהן מוציאין אותו מידו מסתמא בחזקת ישראל הן ולעולם הכהן קרוי מוציא מחבירו וטעמא דגיזה ועבודה לאו משום דיהא לכהן שום כח בהן דתפשוט מינה להיכא דאי תקפו אין מוציאין מידו הקדישה הוי הקדש אלא הכא משום איסור ספק גיזת קדשים וקדושה הבאה מאליה שאני שאם בכור הוא מאליו קדוש וליכא לספוקי בהכי אבל גבי מסותא דאין קדושה באה אלא על פיו של זה אימא לך דאפי' אם תמצי לומר תקפה אין מוציאין הקדישה בלא תקפה לא הוי הקדש דאין יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו: **דמסייע לך.** דגבי ספק בכורות אם תקפה כהן מוציאין מידו: **הספיקות.** לקמן[י] מפרש בספק פדיון פטר חמור למפריש עליו טלה לאפקועי איסורא והוא לעצמו שאין צריך ליתנו לכהן שהמוציא מחבירו עליו הראיה ופדיון פטר חמור בר עשורי הוא אם יש לכהן י' פטרי חמורים שנפלו לו מבית אבי אמו ישראל מפריש עליהם עשרה שיין ומעשרן והן שלו הלכך ספק פדיון פטר חמור ביד ישראל נכנס לדיר עם שאר טלאים שלו להתעשר ואי נפקא בעשירי ליפוק: **ואי ס"ד.** יש לכהן צד זכייה בו נמצא זה אם יצא בעשירי פוטר ממונו בממונו של כהן: **למר.** רבה שהוא רבו: **אם בר חיובא הוא.** אי האי גברא בר חיובא הוא לעשורי שפדיון זה לאו פדיון פטר חמור שלו הוא הרי יש לו י' טלאים וחייב לעשרן שפיר קמעשר: **אי לאו בר חיובא הוא.** שפדיון זה של כהן לא פטר ליה מידי דתשעה לאו בני עשורי נינהו: **לאו מילתא היא דאמרי.** דודאי סייעתא היא למר דאי הוה צד זכייה לכהן ביה מספק ואשתכח דכל הני טלאים ספק חייבים במעשר ספק אין חייבים מספיקא לא הוי צריך לעשוריהו [כ]כדקאמרת לעשורי ממה נפשך דכל ספק חייב ספק פטור לאו בני עשורי נינהו ואפילו היכא דאיכא למימר ממה נפשך: **קפץ אחד מן המנויין כו'.** היה מעשר טלאים והתחיל למנות כשהיו יוצאים בפתח הדיר ועד שלא הגיע לעשרה קפץ אחד מן המנויין לתוך הדיר ואינו מכירו: **כולן פטורין.** בין אותן שיצאו בין אותן שבתוך הדיר ואפילו הן אלף. שיצאו פטורין [ל](שהם) מנין הראוי שכשמנאן היה המנין ראוי להשלים ובא לכלל מעשר ואמרינן בבכורות[מ] והכא מייתינן לה מנין הראוי פוטר ואותן שבתוך הדיר פטורין משום זה המעורב דכל אשר יעבור תחת השבט אמר רחמנא[נ] ולא שעבר כבר וכל חד מינייהו ספק כבר עבר הוא: **ואי ס"ד ספיקא.** דאיכא למימר ממה נפשך בעי לעשורי שמא יעשה כתורה וכמלוה נעשרינהו להנך דבתוך הדיר ממה נפשך כל י' שיוצאין אם מעשר שלהן בר חיוב וכראוי הוא כגון שלא יצא אותו הקופץ לתוכן שפיר קא מעשר: **ואי לאו בר חיובא.** כגון אותן עשרה שיצא זה לתוכן ואין עשירי שלהן מעשר: **נפטרו.** מן המעשר: **במנין הראוי.** שכשמנה א' ב' ג' היו בדיר טלאים הרבה שהיו ראוין להשלים ופוטרין מנייתו: **דאמר רבה.** בבכורות (דף נט.): **מנין הראוי פוטר.** היה לו י' טלאים ומנה חמש ומת אחד מן שאינן מנוין המנוין פטורין ושאינן מנוין מצטרפין לגורן אחר שיולדו לו טלאים עד שיגיע זמן הגורן ויצטרפם עם אלו אבל המנוין פטורין במנין הראוי. ויליף לה[ס] מאשר יעבור[ע] ולא שכבר עבר דמשעבר תחת השבט ולא עלה בידו לעשר שוב אינו מעבירו פעם אחרת כשיולדו לו טלאים לצרף עמהם:

אלא

תקפה כהן אין מוציאין ולכך אפי' לא תקפה אסורין בגיזה ועבודה מספק משום דשמא יש לכהן חלק בו ולכך יכול לתוקפה אלמא אפי' לא תקפה חשיב כאילו תקפה בכר והקדישה בעודה בידו ודמי רבה דהתם אם תקפה כהן מוציאין מידו ואע"פ שאין לכהן בו כלום דאפי' בכר תקפה מוציאין מידו ואפי' הכי אסורין בגיזה ועבודה ועל כרחך משום דקדושה הבאה מאליה שאני וא"ת אמאי אין מוציאין מידו והלא הבעלים יאמרו ליתן לכהן אחר וי"ל במכירי כהונה * א"נ אינו יכול לתובעו רק טובת הנאה שיש לו בו למ"ד טובת הנאה ממון ומפרק הזרוע (חולין דף קלג.) דאמר בן לוי דחטף מתנתא פרילותא הוא משמע דליתו חייב לשלם אין ראיה דשמא איירי כשאכלו כדאמרינן התם (דף קל:) המזיק מתנות כהונה או אכלן פטור:

פוטר ממונו בממון כהן. [א] וכן הוא מסקנא דאם תקפה כהן מוציאין מידו תימה דבפ' השואל (לקמן דף קב: ושם) ובפרק בית כור (ב"ב דף קה. ושם ד"ה אבל) גבי אחד ששכר מרחץ מוקי שמואל הא דימלוקו בבא באמצע החדש אבל בבא בסוף החדש כולו לשוכר והא מסיק הכא דמוציאין מידו וי"ל דהתם נכנס בהיתר לכך מהניא תפיסתו אבל הכא לא בהיתר תפס כי אם בספק והא דאמרי' בפ"ב דכתובות (דף כ. ושם ד"ה ואוקי) שנים החתומים על השטר ובאו אחרים ואמרו אנוסים היו כו' אין נאמנים ומסיק דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ואין נאמנין דקאמר פרש"י דאם תפס המלוה לא מפקינן מיניה נ"ל שתפס קודם שבאו עדים לפסול השטר דהיינו קודם שנולד הספק וע"י"ל דאין נאמנין דלא מקרעינן ליה ולא מגבינן ביה ולא לענין תפיסה: **ותשעה** לאו בר עשורי נינהו. דאין צריך לצרפו לגורן אחר דלא באו לעולם לכלל חיוב ודאי ודוקא היכא דהוו עשרה מתחלה הוא דאיצטריך לצרפו לגורן אחר: **קפץ** כולן פטורין. תימה דלבטל ברובא וליחייבו כולהו במעשר דהא לדבר שבמנין לא בטיל היינו מדרבנן וקבוע נמי אין שייך אלא בדבר שהאיסור וההיתר ניכרין וידועין ולא ידע מאיזה לקח כגון ט' חנויות ובריה נמי לא הוי כדפרי' בחולין (דף נה.) ואין לומר שלא נשאר בעדר רק אחד דליכא רובא דלשון לתוכן לא משמע הכי: **לפטרו** במנין הראוי. תימה דהכא לא שייך מנין הראוי דלא שייך אלא היכא דאין כי אם עשרה והתחיל למנות ומת אחד מהן ואין כאן י' אפ"ה פטורים אותן שיצאו ולא יצטרפו לגורן אחר כיון שתחילת יציאתן היה ראוי להשלים המנין אבל הכא שיש בעדר הרבה ישלים המנין ויהא עשירי וי"א קודש ויקרא לשניהם עשירי מספק אם יש מנוי ביניהם אם לאו וכן יעשה בכל אחד עשר ובאחרונה שלא ישאר עשרה יצטרפו לגורן אחר:

ולא

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה יט סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף יג וסעיף כ וסעיף כה:

לו ב מיי' שם פי"ב הל' כג ועי' בהשגות ובכ"מ ופ"ד מהל' בכורות הל' ז ופ"ה שם הל' כ סמג שם וסי' ריא טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף י וסעיף יג יד טו טז וסי' שטו סעיף א:

לז ג מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ח סמג לאוין שמ טוש"ע י"ד סי' שטו סעיף א:

לח ד מיי' פ"ה מהל' בכורות הל' ג [ופי"ב הל"ה] סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סי' שטו סעיף א יעו"ש בהגה"ה:

לט ה מיי' פ"ח שם הלכה יד סמג עשין ריב:

מ ו מיי' שם הל' ח והל"י סמג עשין שם:

◆

מוסף רש"י

ספק בכורות כו' המוציא מחבירו עליו הראיה. כהן דבעי לאפוקי מיניה עליו להביא ראיה שהן בכורים, שלא הפילה נפל קודם לכן, ולא תפס להו כהן על הבעלים להביא ראיה דלאו בכור הוא (נדרים יח.). קפץ אחד מן המנויין לתוכן. אותן שכבר עברו בפתח תחת השבט, אע"פ שאין עדיין מעושרין וכגון שמנה וחזר אחד מהן וקפץ לתוך הדיר דהמנויין הויין פטורין במנין הראוי כדמפרש בגמ' דלאין ידוע איזה הפטור לכך כל מה שבדיר פטורין (בכורות נח:). או: מאותן עשרה שיצאו חוץ לפתח ונטל עשירי ונפטרו הט' וקפץ אחד מן הט' לתוך הדיר, כל אותן שבדיר פטורים אם אינו ניכר איזה הוא, דשמא יצא בעשירי והוא אינו ראוי לכך שכבר נפטר (שם מכת"י).

◆

רבינו חננאל

מסותא דהוו מינצו עליה בי תרי כל חד אמר דידי הוא קם חד מינייהו אקדשה והוו פרשי מיניה רב חנניא ורב הושעיא וכולהו רבנן. ופשטינן רב המנונא מהא דתנן ספק בכורות אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה בין טהורין בין טמאין המע"ה. ותני עלה אסורין בגיזה ובעבודה. והא הכא אילו תקפו כהן אין מוציאין אותה מידו דקתני המע"ה ואע"ג דלא תקפן אסורין בגיזה ועבודה ש"מ דכל היכא דאילו תקפן אין מוציאין אותה מידו הקדישה בלא תקפה מקודשת. ודחי לה רב' ואמר לעולם אימא לך אפי' תקפן כהן (אין) מוציאין אותה מידו ואפ"ה אסורין בגיזה ועבודה דקדושת בכור קדושה הבאה מאליה היא ושאני מקדושה דמקדישין לה במילי. אמר ליה רב חנניא לרבי תניא דמסייעא לך שאם תקפן כהן מוציאין אותו מידו דתניא הספיקות נכנסין לדיר להתעשר וכו' ואמר ליה אביי הא לא מסייעא ליה הכא במאי עסקינן בדלית ליה אלא ט' וזה הספק דמה נפשך אי לא בכור הוא שפיר קא מעשר ואי בכור הוא בני ט' נינהו וט' לאו בני עשורי נינהו. ופשטינן לקמן דהני ספיקות לאו ספק בכורות הוא אלא ספק פטרי חמורים הן וכדרב נחמן דאמר בבכורות פ"א (דף יא:) ישראל שיש לו י' פטרי

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' מנחות עה: ד"ה ותמירין], ב) [טהרות פ"ד מי"ב נדרים יט.], ג) [עיקרי כמשנה בכורות ט. ודרך הש"ם לקצר כמ"ש תוס' סוכה ד. ד"ה בית], ד) בכורות נח:, ה) שם נט., ו) [דף ז.], ז) נ"א כדקאמר. רש"ל, ח) צ"ל משום. רש"ל, ט) [דף נג.], י) [ויקרא כז], כ) [בכורות נט:], ל) [ויקרא כז], מ) [ועי' תוס' חולין לה. ד"ה ספיקו], נ) [לו. ד"ה מ"ט דרבנן].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמר רבה מנין הראוי:

◆

גליון הש"ס

גמ' המוציא מחבירו. עיין נדה כה ע"א תוס' ד"ה גבי: תוס' ד"ה והא בו' א"נ א"י לתובעו. נראה שכן דעת רש"י בב"ק סו ע"א ד"ה עד שלנטו:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה פוטר וכו' ה מסקנא כו'. נ"ב וכ"כ ס"פ אבל הרמב"ם חולק וכתב הרשב"א דלמסקנא למפרש ספיקות ספק פ"ח אין ראיה דכפ"ת לא זכה כהן ויכשה כבר אמחק בה הבעלים כו' (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' שט"ו ס"ק כ').

◆

רבינו חננאל (המשך)

חמורים מעשרן והן שלו ושם פירשנו שמועה זו. והדר ביה אביי ואמר לאו [מילתא] היא דאמרי דכל ספק לאו בר עשורי הוא מדתנן קפץ א' מן המנוין לתוכן כולן פטורין פי' כיצד מעשרן מכניס צאנו לדיר ומוציאן אחד אחד במנין כדתנן כיצד מעשרן כונסן לדיר ועושה להן פתח קטן כדי שלא יוכלו שנים לצאת באחד ומונה בשבט א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' והיוצא עשירי סוקרו בסיקרא ואומר ה"ז מעשר. ואם קפץ מאותן שהן חוץ לדיר ונכנס לדיר ונתערב בצאן שבדיר שעדיין לא נתעשרו ואינם יודעים איזהו. נעשו אותן ספק ונפטרו כולן ואם נאמר כי דין הספיקות להתעשר ממה נפשך אמאי אין מעשרין גם (לאו) [להון] ממה נפשך נעשרינהו ואם יצא עשירי ודאי זה שקפץ מן המנין שפיר ואם זה שיצא עשירי הוא זה שקפץ שהוא פטור ואין הפטור פוטר את החייב נפטרו במנין הראוי פי' מנין הראוי כגון שיש לו עשר צאן בדיר ורצה לעשרן ופתח להם הפתח שיצאו ועשירי יסקרהו בסיקרא והתחיל לצאת אחד אחר והוא מונה מי שיצא בתחלה קורא אחד והיוצא אחריו מנאו שני ואחריו שלישי וכן כולן עד שיצאו התשעה אלו התשעה כולן המנין פטרן שאין אחד מהן נקרא עליו שם עשירי והיוצא עשירי הוא הקדוש וכיון שכל אחד שיצא מן הדיר נשאר בדיר הראוי להיות[א] בדיר נפטר היוצא מיד ואע"פ שקודם יסקרו בסיקרא קפץ מתוך הדיר יצא לחוץ ונתערב עם המנויין התשעה נפטרו במנין הראוי למעשר אע"פ שלא יצא אחריהן עשירי הואיל ובשעה שיצאו במניינם היה בדיר מי שיעבור עשירי תחת השבט היוצא

[א] אולי צ"ל הראוי להיות מעשר שיצא נפטר וכו'.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones